

SEMPATİ (Reşat ÖNDER)

A. Tarifi

Sempati (Yun. “syn” ile birlikte ve “pathos”, sevgi = sympathia ve lat. Sympathia = Fr. Sympathie’den) **İki kişiyi birbirine çeken tabii eğilim. Bir kimsenin bir başka kimseye karşı beslediği sıcak ve içten duygu.**¹

Sempati (la sympathie), halk diliyle kan kaynama, hoşlanma diye vasıflandırılır. “Diğergamlığın en iptidai şekli” diye de tarif edilir. Güçlükler karşısında bulunan, üzüntü duyan kimselerle ilgilenme ve onların duygularına ortak olma şeklinde beliren bir heyecan çeşidi şeklinde tarifi de yapılmıştır.²

Sempati (yakınlık) insan hayatını kuşatan, genelde olumlu işlevlerde bulunan, fitri (doğuştan gelen) bir duygudur. Bu duyguyu insan hayatından çıkarıldığını bir an kabul etsen bir çok olumlu işlevleri bulunan sosyal olguların çöküşünü görürsün. Ve beraberinde olumsuz bazı sosyal hareketlerin kaos halinde oluşumunu getirir. İleride ayrıntılarına gireceğimiz gibi bu duygunun kötüye kullanıldığı da muhakkaktır.

B-Sempatiyi Doğuran Faktörler

Sempati insanları birbirine yaklaştıran, ısındıran ve kaynaştıran sosyal işlevli bir duygudur. Sempatinin doğuşu ve oluşumuna neden olan biyolojik ve sosyal etkenler vardır:

1.Biyolojik Faktörler: İnsanların ırkları (Türk, Arap, Slav vb. gibi), renkleri (siyah, beyaz, kızıl deri vb. gibi) ve akrabalıkları sempatiyi doğuran biyolojik etkenlerdir. Ne yazık ki bu biyolojik etkenler kötüye kullanılması pek mümkündür. Irkları, renkleri ve akrabalıkları ön plana çıkarmak suretiyle yapılan savaşlar ve sömürme hareketleri insanlığın acı bir anıdır. İnsanların birbiriyle yaklaşmasına, ısındırmasına ve kaynaştırmasına imkan veren bu biyolojik faktörleri, diğer ırk ve renklere karşı düşmanca davranışlara asla götürülmemesi gerekir.³

2.Sosyal Faktörler: Sempatinin oluşmasına neden olan sosyal faktörlerin başında dinler ve alt yapıları olan mezhepler ve tarikatlar gelir. Bunlarda insanlığın aleyhinde kullanılması pek mümkündür. Tarihte din içi mezhep savaşları ve de dinler arası savaşlar insanlığa büyük acı vermiştir.⁴ Bayrak,

¹ Meydan Larousse, a.g.e., “Sempati” mad.

² TÜTÜNCÜ, a.g.m. DEÜİFD, c.IV, s.273.

³ Geniş bilgi için bakz. Meydan Larousse, a.g.e., “köle”, “ırk”, “dünya savaşı” ve “ırkçılık” mad.

⁴ Geniş bilgi için bakz. M. Larousse, a.g.e., “Din” ve “Haçlılar” mad.

kimlik (vatandaşlık) ve dil vb. gibileri de sempatinin oluşumuna hazırlayan diğer sosyal etkenlerdir.

Halk dilinde “dost acı söyler” diye bir söz vardır. işte sempati, sözde olduğu gibi acı ama hoş bir tutum ve davranışı barındırmaktadır. Psikolog **Jersild** bu bağlamda şu tespitte bulunuyor.

“Birbirlerini seven kimseler arasındaki ilişkilerde çoğu defa sempati bulmayı umarız. Fakat sempatinin, her şeyi cilâlamakla, gerçekte mevcut olmayan bir saadeti var göstermek işiyle hiç bir ilgisi yoktur. Sempati; yanlış bir çaba ile her şeyi örtbas etmekten daha çok, tehditlerle, incinmelerle karşılaşmak demektir. Halbuki, seven bir kimse eğer tenkidin, gerçeği söylemenin faydalı olacağını tahmin ederse, bu tenkidi açıklamaktan çekinmez. Hatta bu tenkidin sevdiği kimseyi inciteceğini bilse dahi yine de yapacağı tenkitten vazgeçmez.”⁵

C-Sempatinin Gelişimi

Bu heyecan çeşidi insanda doğuştan vardır. Ancak çocukta anlayışlı ve şuurlu bir sempati duygusunun geliştirilmesi önemli eğitim problemlerinden biridir.⁶ Ailede ana-babanın, çevrede büyüklerin ve okulda öğretmenlerin sempatik tavır ve davranışlarıyla olumlu yönde gelişir ve zenginleşir.

Sempati, duyarlıklı bir canlının bu duygularını başkalarıyla paylaşması ve ortaklaşmasıdır. Sempati, ana-baba sevgisi, iyilik ve vazife sevgileri gibi en yüksek şekillerde kendisini gösterir. Duygular arasında genişliği ve tenevvürü (aydınlanma) ile en çok insan hayatına müessir olan (tesir eden) bir duygudur. Din şuuru ile karıştığı zaman ilahi aşk şeklinde en yüksek derecesine ulaşır. Sempati duygusu, din duygusuna çok yakın ve benzer bir duygudur. Bu sebeptendir ki, din duygusunun ilk ifade şekillerinden biri olarak gösterilmektedir. Çocuk daha bir kaç aylıkken bir takım sesler çıkararak ana-babasına gülümser. Bu sevginin daha sonraları alanı genişleyerek hayvan sevgisi, çiçek sevgisi, tabiat sevgisi, arkadaş sevgisi şekillerini alır. Merhamet ve şefkat, yakınlarına yardım, kötülükleri önlemek gibi duygular sempati ve sevgi duygularının tabii sonuçlarıdır.⁷

1.Sempati ve Saldırganlık

Bir takım insanlar büyük acılara karşı her türlü şefkat ve yumuşaklığı bir yana itecek şekilde bir tavır takınırlar; çünkü bu gibi duyguları zayıflık belirtisi olarak görürler. Saldırgan insanlar kabalık ve zalimlik belirtisi gösterirler ve kendilerini kötümserliğe kaptırdıkları zaman, çevre ile olan bütün ilişkileri

⁵ JERSİLD, a.g.e., s.159.

⁶ TÜTÜNCÜ, a.g.m., D.E.Ü.İ.F.D., c.IV, s.273.

⁷ PAZARLI, a.g.e., s.81.

değişir. Çünkü, bütün dünyaya düşman olmaları yüzünden ne insanlara sempati duyabilirler, ne de onlarla işbirliği yapabilirler.⁸

2.Sempati ve Kanağanlık

İnsan, istediği ve bazen de korktuğu şeye kolayca inanır... İnsan, sevdiği veya sempati gösterdiği kimselere karşı da kanağandır. Çünkü, onlara inanmak ister, en iyi şekilde techiz edilmiş bir kafa bile, bir sevginin tesiri altında her türlü eleştirme kabiliyetini kaybeder ve bir kadın veya çocuk tarafından yapılan telkinlere körü körüne kapılır.⁹

3.Sempati ve Yardım

Sosyal duygunun en saf, en katıksız ifadesi sempatidir. Her hangi bir insanda sempatinin var olduğunu gördüğümüz zaman, onun genellikle sosyal duygusunun iyice gelişmiş olduğuna güvenebiliriz; çünkü bu duygu bize, bir insanın kendisini başka insanlarla ne derece birleştirebildiğini (ne derece kendini başkalarının yerine koyabildiğini) değerlendirmek imkanını vermektedir.¹⁰

Yardım, kendi güç ve imkanlarını başka birinin iyiliği için kullanma¹¹ olduğundan diğergamlığın en güzel örneğidir. Yalnız yardıma ilk koşan insanların diğer insanlardan ayıran bazı özellikler kabul edilebilir olarak gözlenmiştir. a-O anda olumlu bir duygu içinde olan kişiler, karamsar yada çökkün kişilere kıyasla daha yardımcıdır. Dindar olup olmamakla, kişinin yardım etme davranışı arasında herhangi bir ilişki yoktur. b-Özel becerileri olduğunu düşünen kişiler daha kolaylıkla yardıma koşar. Örneğin, ilk yardım kursu almış kimse, göğsünü tutarak yere yıkılan bir kimseyi gördüğünde, böyle bir kursa devam etmemiş bir kimseye kıyasla, daha çabuk yardım davranışına geçer. c-Kişilerin benlik kavramları olumlu ve kendilerine güveni yüksekse daha çabuk yardım elini uzatırlar.¹²

D-Sempatiden Yoksun Olma Halinin Zihinsel Gelişmeye Etkisi

Çocukların soyut kavramlara göre düşünmekten ziyade somut şekilde tertipler yapma hususundaki eğilimleri sadece zihinsel yetersizlikten ileri gelmiyor. Ana okulu çağındaki çocuklar üzerinde yapılan bu arada özellikle dikkati çeken Skells ve diğer otoritelerin incelenmelerinden¹³ anlaşıldığına göre kendilerine az şefkat ve ihtimam gösterilen çocuklarda zihinsel gelişme geniş

---

⁸ ADLER, a.g.e., s.309.

⁹ GUILLAUME, a.g.e., s.276.

¹⁰ADLER, a.g.e., s.433-434.

¹¹ Meydan Larousse, a.g.e, "Yardım" mad.

¹² CÜCELOĞLU, a.g.e., s.552.

¹³ Geniş bilgi için bakz. JERSİLD, a.g.e, s.166-168

ölçüde sınırlanmakta veya normal bir seyir takip edememektedir.¹⁴ Bu durum hayata uyumunu ve kişiliğinin oluşumunu zorlaştıracaktır.

Ergenlik çağı gencinin çevresindeki şartlar onun ne kadar aleyhinde çalışırsa, gencinde kişiliğin temellerini normal şekilde kurabilmesi için elde edeceği fırsatlar, yine diğer kimseleri sevmek yeteneğini geliştirmek üzere ileri hamleler yapabileceğine dair tecrübeler onun için ne kadar az olursa, kendisinin ergenlik çağına, bizzat kendine karşı bir saygı sahibi olması, yine başkalarına karşı dostça ve samimi bir anlayış sahibi olacağı kanısı ne kadar az olursa, gencin ergenlik çağı boyunca karşılaşacağı problemlerin o kadar kolaylaşacağı da bilinmelidir.¹⁵

E-Sempatinin Kötüye Kullanılması

Sosyal duygunun en saf, en katıksız ifadesi sempattir.¹⁶ Sempatinin bu özelliği onun kötüye kullanılmadığı anlamına gelmez. Sempati duygusunu amaçlarına alet edenler, sempatik bir tutum takınarak gerçekleştireceklerdir. Psikolog **A. Adler** bu bağlamdaki tespitleri şöyledir:

“Sempati duygusunun basma kalıp bir şekilde kötüye kullanılması, duygunun kendisinden daha yaygındır. Bu ise insanın sanki sosyal duygusu çok kuvvetli imiş gibi bir poz takınmasından başka bir şey değildir. Sempatinin kötüye kullanılması, bu duygunun abartılmasından kaynaklanmaktadır. Böylece, gazetelerde adı çıksın diye ve acı çekenlere hiç bir gerçek yardımda bulunmaksızın kolayca üne kavuşmak için afet yerlerine koşan insanlar vardır. Bazı insanlar da bir başkasının felaketini seyretmekten şiddetli bir zevk duyarlar. Sempati göstermeyi ya da sadaka vermeyi meslek haline getirmiş olan bir takım kimseler de faaliyet göstermekten geri kalmazlar, çünkü sefil ve yoksul insanlara yardım etmek bahanesiyle, kendi üstünlük duygularını tatmin ederler. İnsan tabiatını çok iyi bilen La Rochefoucauld şöyle demiştir: “Dostlarımızın başlarına gelecek felaketlerden dolayı her zaman bir parça sevinç duyma eğilimi gösteririz.”¹⁷

Kur'an'da gösteriş için duyulan ilgi ve yapılan yardımların psikolojik yönüne işaret ederek yasaklanmış olması¹⁸ dikkat çekicidir.

---

¹⁴ JERSİLD, a.e., s.166-167.

¹⁵ JERSİLD, a.e., s.168.

¹⁶ ADLER, a.g.e., s.433.

¹⁷ ADLER, a.e., s.434.

¹⁸ Kur'an, (2) 264; (4) 38 (ATEŞ, Süleyman; Kur'an-ı Kerim ve Yüce Meali, Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul)